

Laajasalo – Degerö Seura ry

Helsingin kaupunki kirjaamo
helsinki.kirjaamo@hel.fi

MIELIPIIDE - VARTIOSAAREN OSAYLEISKAAVA

Laajasalon väestömäärä kasvaa nopeasti. Tiivis asutus tarvitsee riittävän suuret ja laadukkaat lähivirkistysalueet, millä edistetään alueen asukkaiden viihtyvyyttä ja terveyttä. Samalla edistetään kaupungin ilmastotavoitteiden saavuttamista vähentämällä asukkaiden tarvetta lähteä autolla etsimään luontoelämyksiä kauempaa. Tärkeää tässä yhteydessä on myös tunnistaa erilaisten viher- ja virkistysalueiden erilainen merkitys. Avoimet kartanopuistot ja pienet asuntokortteleiden keskelle jätetyt kaupunkimetsätilkut ovat virkistyskäyttöarvoltaan hyvin erilaisia kuin esimerkiksi Vartiosaaren säilyneet laajat yhtenäiset saaristometsäalueet.

Kuten jo aiemmin olemme todenneet, näemme kaavaselostuksessa listatut Vartiosaaren osayleiskaavan tavoitteet erittäin hyvinä ja kannatettavina. Ne ovat selkeästi tunnistaneet Vartiosaaren erityispiirteet ja huomioineet sen, minkä vuoksi Vartiosaari on määritelty valtakunnallisesti merkittävaksi kulttuuriympäristökohteeksi. Se ei ole sitä pelkästään Itäisen saariston huvilakulttuurista kertovien vanhojen rakennusten vuoksi, mutta myös niitä ympäröivän metsäluonnon, saaren korkeilta kallioilta aukeavien merimaisemien, vanhojen puutarhojen, peltöjen, kärrytenien, metsäpolkujen ja jääkauden jättämien geologisten kohteiden muodostaman kokonaisuuden vuoksi, millä se tarjoaa kaupunkilaisille alle 100 hehtaarin alueella ainutlaatuisen monipuolisen aikamatkan kymmenien, satojen ja jopa tuhansien vuosien taakse. Saaren tuottamat elämykselliset virkistysarvot ja sen erityisluonne syntyvät toisin sanoen suurelta osin siitä, mitä se on jo tällä hetkellä.

Laajasalo-Degerö Seura ry kiittää esimerkillisen hyvin laadittua Vartiosaaren osayleiskaavaluonnosta, jossa Vartiosaaren erityispiirteet on tunnistettu. Valmistelu on perustunut MRL 1999/132 9§:n edellyttämille riittävän kattaville ja objektiivisille selvityksille eri vaihtoehtojen vaikutuksista ja valmistelussa on myös aidosti panostettu vuorovaikutukseen osallisten kanssa. Tehtyjen selvitysten ja vaikutusten arvioinnin perusteella, kaavaluonnos merkitsee viisaasti Laajasalon ja Vartiosaaren välille pelkän yhteystarpeen, mikä mahdollistaa joko silta- tai lauttaratkaisun. Näin eri yhteysvaihtoehtoja voidaan niiden teknisten toteutusvaihtoehtojen, kustannusten, ympäristövaikutusten, toteutuneiden kävijämäärien ja käyntien ajankohdan, kävijöiden kokemusten ja muiden seikkojen osalta tarkastella asemakaavavaiheessa vielä uudelleen sen jälkeen, kun on ensin kerätty muutama vuosi kokemuksia nykyisestä vesiteitse tapahtuvasta liikennöinnistä.

Olemme sen sijaan hämmästyneinä seuranneet kaavaluonnoksen lautakuntakäsittelyä ja siellä tehtyjä päätöksiä, joissa sekä kaavan valmistelun aikana tehtyjen asiantuntijaselvitysten tulokset että osallisuus- ja vuorovaikutusprosessin aikana esimerkiksi Kerro Kantasi kyselyn kautta kerätyt näkemykset sivutettiin täysin. Tämän lisäksi päätösten voidaan katsoa olevan ristiriidassa jopa keskenään.

Kaupunkiympäristölautakunnan 13.12.2022 kokouksessa hyväksyttiin yksimielisesti vastaehdotus, jonka mukaan lautakunta kehotti *"selvittämään Reposalmen sillan mahdollisimman nopeaa toteutusta, jotta Vartiosaaren virkistyskäyttö olisi mahdollista ympäri vuoden"*. Siltaratkaisua koskevaa vastaehdotusta täydensi toinen yksimielisesti hyväksytty vastaehdotus, joka korosti *"lautakunnan pitävän tärkeänä saaren ympäristöarvojen huomioimista sekä pyysi etsimään vaihtoehtoja ympäristön mahdollisen kulumisen haittojen ehkäisyyn, esimerkiksi maastopyöräilyä rajoittamalla"*. Erityisesti lautakunta pyysi *"etsimään keinoja linnuston turvaamiselle myös niissä olosuhteissa, joissa saaren kävijämäärä kasvaa"*. Samojen lautakunnan jäsenten toinen vastaehdotus (joka ei onneksi saanut riittävästi kannatusta) katsoi *"skenaariovaihtoehtojen VE2 ja VE3 sisältävän parhaiten elementtejä, jotta kaupunkistrategiassa linjattu Vartiosaaren tuleva virkistyskäyttö mahdollistuu."* Kaikki tämä siis siitä huolimatta, että kaavan valmistelun aikana tehdyissä selvityksissä todettiin varsin yksiselitteisesti mm. seuraavaa:

- Tärkein häiriötä ja kulutusta säätelevä keino on kulkuyhteys saareen. Mikäli kulkuyhteys toteutetaan sillalla, kulkua saareissa voidaan joutua rajoittamaan luonto- ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseksi. Vesiyhteyteen perustuva yhteys saareen rajoittaisi luontevalla tavalla saaren käyttöä. Vartiosaaren maltillisen kehittämisen sillattomissa vaihtoehdoissa (skenaariot VE0 ja VE0+), Vartiosaaren virkistyskäyttöä voidaan edistää kaavan valmistelulle asetettujen tavoitteiden mukaisesti linnustoa ja luontoa merkittävästi tuhoamatta.
- Siltojen ja uusien ulkoilureittien rakentaminen parantaisi saaren saavutettavuutta erityisesti polkupyörällä, mutta samalla lisääntyvä rajoittamaton virkistyskäyttö lisää kulutusta ja saaresta tulee luonteeltaan läpikulkusaari. Sillat ja väylät peittävät alleen metsää ja arvokkaita luontokohteita, pirstovat kallioita, heikentävät saaren lepakko- ja linnustoarvoja ja aiheuttavat rakentamisaikana ilmastopäästöjä.
- Kalliista siltainvestoinnista ja ylläpidosta ei saada välttämättä kustannuksia vastaavaa hyötyä. Siltaselvityksen mukaan kevytrakenteinen silta tai puusilta eivät ole mahdollisia rakenteiden kestävyuden kannalta vaativissa merellisissä olosuhteissa. Jatkossa siltojen rakentamisen myötä saattaa myös syntyä painetta muuttaa kaavan tavoitteita siten, että huvilat tulevat ympärivuotiseen asumiskäyttöön ja saareissa sallitaan osayleiskaavan tavoitteita laajempi lisärakentaminen sekä autoliikenne, mikä heikentää virkistyskäyttöarvoja ja muuttaa saaren luonteen peruuttamattomasti.
- Yhteys saareen pystytään aurinkosähkölautakokeilun kokemusten perusteella hoitamaan kestävästi, edullisesti, ilmastoystävällisesti ja riittävän tehokkaasti. Maisema ja saaren luonne säilyvät entisellään skenaarioissa, joissa ei ole siltaa. Saareen saapuminen vesitse lisää myös virkistyskokemuksen elämyksellisyyttä.
- Kaupunkistrategiassa mainittu hiilineutraaliustavoite, ilmastonmuutoksen hillinnän ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitteet toteutuvat parhaiten skenaariossa VE0+. Vaihtoehdossa säilytetään myös mahdollisimman paljon puustoa kaupunkistrategian mukaisesti.
- Vaihtoehdon VE0+ mahdollistama virkistyskäyttö ja pienimuotoinen majoitustoiminta voidaan turvata olemassa olevin pelastustoimen järjestelyin. Muissa vaihtoehdoissa esiin nousee tarve pelastustien rakentamiselle, jolla seurannaisvaikutuksia saaren luontoarvoihin. Tälläkään ei pystyittäisi ratkaisemaan kokonaan saaren pelastustarpeita, koska saaren haastavan topografian takia kaikille kiinteistöille ei ole mahdollista rakentaa pelastusteitä.

- Sillat vaikuttavat alueen veneilymahdollisuuksiin ja muuttavat saaren luonnetta ja maisemaa. Samalla syntyy tarve rakentaa saareen huolto-, pelastus- ja ulkoilureittejä ja luonnonympäristöä paremmin käyttöä kestävästä puistomaista ympäristöä. Uudet väylät muokkaavat voimakkaasti ympäristöä, mutta saaren topografian vuoksi saaren eri kiinteistöjä ei saada kuitenkaan kokonaan saavutettavaksi maitse. Silloista aiheutuu myös talvikunnossapitotarve ja kasvavat liikkumisen esteettömyysvaatimukset. Uudet esteettömät ja auruskalustolle soveltuvat reitit muuttavat maastoa.

Siltavaihtoehdon tärkeimpinä perusteina on käytetty Vartiosaaren ympärivuotisen käytön mahdollistamista ja sitä, että Vartiosaareen pääsisi ilman erillistä lauttamaksua. Käytännössä molemmat tavoitteet voidaan huomioida myös lauttavaihtoehdossa. Siltavaihtoehtoa ei siten tule verrata pelkästään nykyisin Reposalmessa liikennöivän sähkölautan liikennöintikauteen ja aikatauluihin, koska molempia on yksinkertaisilla kaupungin päätöksillä helppo muuttaa. Lautan kulkuaikatauluja pystytään joustavasti pidentämään tai lyhentämään todetun tarpeen mukaan. Lautta voidaan yksinkertaisella kaupungin päätöksellä tehdä käyttäjille myös maksuttomaksi. Saaren ympärivuotisen käytön mahdollistamiseksi nykyinen sähkölautta voidaan korvata vähän järeämmällä, myös ohuessa jäässä kulkemaan pystyvällä sähkökäyttöisellä kalustolla siihen asti, kunnes jää on riittävän vahvaa, jonka jälkeen salmen ylitys onnistuu myös jätse.

Muuttamalla lautta ja saareen pääsy testivaiheessa maksuttomaksi, saadaan niin haluttaessa lisätietoa ja kokemuksia sen tuloksena syntyvistä kävijämääristä ja tämän vaikutuksista saaren ympäristön kulumiseen. Kuten kaavan valmistelun aikana tehdyissä asiantuntijaselvityksissäkin todetaan, Vartiosaaren metsä-, suo- ja kallioalueet muodostavat kokonaisuuden, joka täyttäisi sellaisenaan riittävät kriteerit luonnonsuojelualueeksi. Saaren suurikokoinen, yhtenäinen ja luontotyypeiltään monipuolinen metsäalue kuuluu Helsingin eteläosien luonnonmukaisimpiin, isokokoisimpiin ja arvokkaimpiin metsäkokonaisuuksiin. Näiden luontoarvojen säilyttämisellä tuleville sukupolville on siten erityistä merkitystä. Tämä on myös kaavan jo hyväksytyjen tavoitteiden mukaista, mihin liittyen lienee välttämätöntä huomioida saaren eri yhteysvaihtoehtojen seurannaisvaikutukset myös kaavan jatkovalmistelussa.

Helsingissä 31.01.2023

Osmo Rantakari
puheenjohtaja

Vesa Rutanen
varapuheenjohtaja